

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Sacramentis in genere, de Baptismo, de Confirmatione, de
Eucharistia, de Pœnitentia, de Extrema-Vnctione, de Ordine & de
Matrimonio

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

§. IV. Solvuntur objectiones,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77185](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77185)

Dico tertio, præceptum contritionis per se obligat in quibusdam casibus, & per accidens in aliis.

100. Probatur conclusio recensendo & explicando illos casus in quibus per se & per accidens obligat tale præceptum. In primis ergo per se obligat in articulo mortis verò vel præsumpto; quia tunc unusquisque tenetur, & ratione charitatis erga se, & ratione satisfactionis, dilectionisque erga Deum, perfectam agere poenitentiam, Deoque perfecte reconciliari, cum aliud tempus ad poenitendum non superfit. Unde de Augustino narrat Possidius, quod solebat dicere, *neminem, nisi nullius sceleris sibi confusus esset, committere debere, ut sine poenitentia migraret e vita*. Quapropter cum ipse discessum e vita sibi instare intelligeret, Psalmos David qui ad poenitentiam pertinent, in conspectu posuit, profusus lachrymis legebat.

101. Secundo hoc præceptum per se obligat in morali periculo vitæ, non in quo uni aut alteri, sed in quo plerisque solet mors contingere, ut in bello, peste, vel in longa & periculosa navigatione; quia morale periculum vitæ, æquivalet supremo articulo mortis.

102. Tertio obligat, per accidens in multis casibus. Primus est, quando homo tenetur recipere aliquod Sacramentum vivorum, quia talia Sacramenta nequeunt recipi nisi à justificatis, & consequenter à contritis vel attritis simul confessis. Secundus, quoties sunt administranda Sacramenta, nam tunc tenetur minister in sanctitate se conformare Deo ut principali agenti cum quo concurret ut instrumentum ad productionem gratiæ. De quo plura diximus in Tractatu de Sacramentis in communi disp. 6. art. 4. Tertius, in casu quo currit præceptum annuæ confessionis, & deest Confessarius; nam tunc tenetur contritione supplere defectum Sacramenti, quia præceptum confessionis in lege Evangelica est subrogatum præcepto contritionis. Quartus, cum urget gravis aliqua tentatio, quam sine contritione homo moraliter non potest superare; tunc enim obligatur per accidens ad contritionem, ex præcepto virtutis contra quam est tentatio. Demum præceptum contritionis obligat per accidens in casu publicæ necessitatis, quando probabiliter timetur, Deum punire populum ob peccata particularia. Nam tunc unusquisque tenetur per contritionem se disponere ad placandam divinam iustitiam, ne propter sua peccata Deus totum populum puniat, sicut propter solum peccatum Achan punivit totum exercitum Israel Josue 7.

103. Quæres, utrum in mortis articulo teneatur homo elicere actum contritionis, quando habet copiam Confessoris, & potest suscipere Sacramentum poenitentiae, per quod cum sola attritione justificari potest?

Respondeo illum ad id non obligari, ex vi præcepti poenitentiae, bene tamen ex vi præcepti charitatis?

Prima pars patet ex supra dictis, ostendimus enim §. 1. conclus. 1. in lege nova hominem satisfacere præcepto poenitentiae per actum attritionis conjunctum cum Sacramento. Secunda verò probatur, quia cum præceptum charitatis obliget saltem in articulo mortis, homo tunc ex vi hujus præcepti tenetur actum charitatis elicere, ut incipiat actuali charitate Deo conjungi ad quem properat, in æternum postmodum duratura: Sed moraliter impossibile est, quod poenitens recordatus suorum peccatorum, diligit

A Deum, & non conteratur de illis. Ergo tunc per actum contritionis elicere. Obligatur enim modo ex charitate sibi subvenire meliorem conditionem quo potest; præsertim in articulo mortis, in quo æternitatis jacitur alea, & in tanto periculo salutis æternæ pendenda irreparabiliter, & damnationis tam gravis incurrendæ: unde cum non sit omnino certum ac inelutabile, unde cum nem solum cum Sacramento justificare, & plures Theologi non contemnendæ auctoritatis, non solum id esse incertum, sed etiam falsum existiment; quamvis opposita opinio probabilior sit, & Tridentino conformior; nihilominus debet tunc poenitens tutiorem partem eligere, uti medio certissimo & tutissimo, nimirum contritione, ac ea supplere quicquid incertum, vel dubium, vel minimum esse potest. Adde quod, quamvis opinio asserens attritionem solum cum Sacramento justificare, esset omnino certa, tamen non est adeo certum, an poenitens sit Sacramenti poenitentiae capax, vel rite absolvan- Quid enim si ipse non esset baptizatus, vel si Sacerdos non esset verè ordinatus, aut non haberet intentionem absolvendi? Debet ergo tunc elicere actum contritionis, ut sibi in periculo damnationis æternæ, meliori modo possit subvenire, & prudens illud Augustini consilium sequi. In his quæ salutis sunt, tene certum, demitte incertum.

§. IV.

Solvuntur obiectiones.

O Bicies primò contra primam conclusionem: Eccl. 5. dicitur: *Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem*. Apocal. 2. dictum est Angelo, id est Episcopo Ephesino: *Age poenitentiam: sin autem, veni tibi cito, & mideo candelabrum tuum de loco tuo*. Idem dictum est Angelo Pergamentis: *Ergo tunc est licitum poenitentiam differre, sed peccante nequeat mox ut peccavit, aut saltem statim accurrat memorie peccatum commissum, de eo poenitere, & actum contritionis quo Deo reconcilietur elicere*. Unde SS. Patres graviter reprehendunt eos qui differunt poenitentiam usque ad tempus mortis: Augustinus enim serm. 57. de tempore sic ait: *Poenitentia qua ab infirmo petitur, & firma est; qua autem à moriente petitur, & infirma est; ne & ipsa moriatur*. Ex serm. 71. ad fratres in eremo: *Satis alienus est à fide (inquit) qui ad agendam poenitentiam, tempus senectutis exspectat*. Seneca quoque in quadam Epistola, non minus eleganter, quam verè scribit: *Quam tanta mortalitatis abusus, usque ad quinquagesimum vel sexagesimum differre consilia, & tibi velle bene vivere, ubi definendum est. Cogitari in iuventute debere vivere, ut in senectute bene mori. Cui conformiter ait Eucherius Lugdunensis: *Maximè est, ut causa quæ de necessitate agitur æternis, mutabilibus vitæ deficientibus committatur æternis*.*

Ad primum Scripturæ locum respondeo primò, quod licet illa verba sacre Scripturæ, quantum ad substantiam conversionis per contritionem, importent præceptum; quantum ad modum tamen, & circumstantiam temporis, quæ accelerationem, continent solum consilium. Secundo dico, dato etiam quod verbum illud præceptum contineatur, illa non facere ad præceptum; nam ille non tardat qui differt, seu qui non statim

statim facit quod potest sed qui non facit eo tempore quo faciendum est. Sic 2. Petri 3. dicitur Deus non tardare suam promissionem, etiam si eam non implet statim atque potest, quia tempore convenienti implet, nec ultra differt, quam deceat. Sic etiam dicitur ille non tardare proficisci ad scholas; non qui statim atque potest, sed qui hora convenienti eo proficiscitur, cum posset citius.

Ad secundum respondeo ad summum conclusionem ex hoc loco Episcopos illos fuisse obligatos ad agendam penitentiam ex vi precepti ipsius. Vel per hæc verba *Veniam tibi cito*, diem mortis intelligi; imminente autem mortis periculo, peccator tenetur conteri, ut in tertia conclusione dictum est.

Ad testimonia SS. Patrum dicitur eos locis citatis reprehendere peccatores qui penitentiam usque ad mortem differunt, quia licet preceptum penitentiae non obliget ex vi sua nisi in articulo aut periculo mortis, per accidens tamen durante vita, ob varias tentationes & pericula occurrentia, vel propter alia precepta quae sine contritione impleri non possunt, obligat peccatores, ut in ultima conclusione declaravimus.

Obijcies secundum: Si homo non peniteat statim post peccatum, peccat mortaliter: Ergo preceptum contritionis obligat statim post peccatum commissum. Consequentia patet, Antecedens probatur. Velle statim peccati mortalis, est mortaliter peccare: Sed existens in mortali, & omittens contritionem, virtualiter & interpretative vult statim peccare, cum nolit adhibere medium per se necessarium ad tollendum peccatum: Ergo peccat.

Respondetur negando Antecedens, & ad illius probationem, nego Minorem: effectus enim ex omissione sequens, non censetur virtualiter & interpretative voluntarius, nisi illi qui potest, tenetur, & non facit, ut fuse ostendimus in Tractatu de actibus humanis disp. 1. art. 3. variisque exemplis declaravimus: peccata enim non censentur Deo voluntaria, quia licet possit ea impedire & non impediat, non tenetur tamen ea impedire, nec dare auxilia efficacia ad ea evitanda. Item gubernator non dicitur causa submerisionis navis, ex hoc quod non gubernat navem, nisi quando subtrahit gubernationem, potens & debens, ut inquit S. Thomas 1. 2. quaest. 79. art. 1. Similiter exiens quis ab Ecclesia, relinquit fores apertas, ex quo accidit furem intrare in Ecclesiam, & furtum committere: tale furtum ipsi non imputatur ut voluntarium, quia non tenebatur fores claudere, bene tamen ostiario, quia tenetur fores claudere & custodire. Cum ergo ille qui peccavit mortaliter, non teneatur statim conteri & penitere, non censetur virtualiter & interpretative velle statim peccare.

Obijcies tertio: Lex iustitiae obligat ad restituendum statim rem furto ablatam, & resarciendum damnum illatum proximo: Ergo similiter quando peccavimus, tenemur statim satisfacere Deo per penitentiam & contritionem.

Respondetur, concessio Antecedente, negando consequentiam & paritatem: Ratio discriminis est, quia homo per furtum patitur damnum in bonis sibi utilibus, & ideo qui est in mora culpabili restituendi, est causa cur homo novum damnum percipiat, unde de novo peccat, quoties menti occurrit restitutio facienda, & potest eam facere, & non facit: Deus vero non patitur in-

juriam in bonis sibi utilibus, nihil enim ipsi utile aut necessarium aufertur per peccatum: & ideo ex dilatione nostrarum satisfactionum, nullum ei de novo advenit nocumentum.

Dices, Si quis laedat alium in fama per detractionem, tenetur statim damnum reparare, licet non laedat in bonis utilibus: Ergo similiter, licet homo per peccatum nihil utile aut necessarium Deo auferat, quia tamen ipsi irrogat injuriam, & debitum honorem ei aufert, tenetur statim ei satisfacere per contritionem.

Respondetur distinguendo Antecedens, tenetur statim reparare, per se nego: per accidens (id est si sit periculum ne res divulgetur, & majus detrimentum in fama adveniat proximo) concedo. Idem dicendum est de Deo, si enim ex dilatione nostrae penitentiae & satisfactionis, periclitetur honor & fama Dei apud homines, majorque ut ita loquar infamatio Dei sequatur, in eo casu tenetur homo, statim per penitentiam ei satisfacere, ut contingit cum quis pravam doctrinam disseminavit, tunc enim tenetur statim penitere, & retractare quod dixit.

Obijcies quarto: Cum homo in morbum incidit, aut vulnus aliquod recepit, statim tenetur adhibere medicamenta, ne salus corporis periclitetur: Ergo multo magis cum peccavit, tenetur statim adhibere medicamentum penitentiae, ne periclitetur salus animae.

Respondetur illi qui in morbum incidit aut vulnus lethale recepit, teneri statim adhibere medicamenta, quando ex dilatione verisimiliter timeatur mors eventura, aut aliquod aliud notabile damnum, cui postea occurrere non possit: non tamen si nullum tale periculum probabile timeatur, idem cum proportionem dicendum est de eo qui peccavit, eadem enim est ratio quantum ad hoc de salute animae & corporis. Solutio est D. Thomae infra quaest. 6. art. 5. ubi quaerit, *utrum statim teneatur quis confiteri?* & respondet negative, ac secundo in contrarium sibi obijcit: *Quis, vel tenetur plus facere ad evadendum morbum spirituale, quam ad evadendum morbum corporalem?* Sed aliquis infirmus corporaliter, non sine detrimento salutis medicum requirere tardat: Ergo videtur quod non possit esse sine detrimento salutis, quod aliquis Sacerdos cuius copiam habet, non statim de peccato confiteatur. Cui argumento sic respondet: Ad secundum dicendum quod non est de necessitate salutis corporalis ut statim medicum queratur, nisi quando necessitas curationis incumbit; & similiter est de morbo spirituali.

Obijcies quinto: Ex precepto charitatis statim tenemur corripere fratrem delinquentem, ut eum a peccato eruiamus: Ergo a fortiori, quando peccavimus, statim obligamur nos a peccato per contritionem liberare.

Respondetur primo, negando Antecedens, non tenemur enim ad correctionem fraternam statim postquam frater peccavit, sed data opportunitate, nisi vel timeatur periculum novi peccati, vel non speretur similis opportunitas in qua saltem ita commodè possimus fratrem nostrum corrigere. Idem cum proportionem dicendum est de correctione propria.

Respondetur secundo, dato Antecedente, negando consequentiam & paritatem. Ratio discriminis est, quia nostra salus semper est in potestate nostra, non verò salus proximi: unde cum non possit nobis constare correctionem habituram effectum in fratrem, tempore necessitatis, quo

quo ipse sibi ex novo præcepto tenetur salutem A procurare, statim postquam peccavit, vel datâ opportunitate, ex præcepto charitatis, tenemur ipsum corrigere.

117. *Disp. 1. art. 6.* Objicies sextò: Privatus gratiâ habituali non potest diu omnia peccata vitare, ut docuimus in Tractatu de gratia: Ergo tenetur statim gratiam recuperare, ne se constituat sub morali periculo in alia peccata incidendi. Nam teste Gregorio homil. 11. in Ezechiel. Peccatum quod per penitentiam non deletur: suo pondere trahit ad aliud. Vel ut ait Prosper lib. 5. de vocat. gent. cap. 2. Voluntas mutabilis quæ non ab incommutabili voluntate regitur, tanto citius appropinquat iniquitati, quanto acrius intenditur actioni.

118. Respondeo, concessio Antecedente, negando Consequentiam: cum enim tempus quo potest homo privatus gratiâ habituali, abstinere à peccato, incertum & indeterminatum sit, etiam periculum peccandi in quo versatur, est indeterminatum & incertum: licet autem unusquisque teneatur evitare determinatam peccandi occasionem, determinatumque periculum, secus tamen si hæc certa & determinata non sint.

119. Objicies septimò contra secundam conclusionem, in qua diximus, præceptum contritionis non obligare ad detestanda peccata nondum remissa diebus festis. In diebus festis tenemur Deo vacare: At homo existens in peccato mortali, non potest Deo vacare, nisi prius de peccatis contritatur, & per contritionem Deo reconcilietur: Ergo existens in peccato mortali, tenetur, saltem diebus festis, ad hunc contritionis elicere. Unde Levitici 23. dicitur: *Sæcramentum requiritur est, affligetisque animas vestras.* Et paulo post: *Omnis anima, quæ afflictâ non fuerit die hac, peribit.*

120. Respondeo, concessa Majori, negando Minorem; præceptum enim cplendi dies festos, solum obligat ad vacandum Deo, & exhibendum illi debitum cultum, per opera religionis, & cessationem ab operibus servilibus: hæc autem fieri possunt etiam à peccatore. Unde ad locum Levitici respondet aliqui, illum non intelligi de contritione interna, sed de afflictione externa per abstinentiam à voluptatibus. Sed esto intelligatur de contritione interna, quod probabilius est: erat enim institutum semel in anno die decimâ mensis septimi festum propitiationis seu expiationis, in quo Sacerdos sacrificabat & orabat pro peccatis populi, ut Deus illis peccata remitteret; unde tunc obligabat præceptum contritionis de peccatis nondum remissis. Verum hoc præceptum in lege Evangelica commutatum est in præceptum annuæ confessionis, quod, ut supra diximus, non obligat ad contritionem, sed duntaxat ad attritionem supernaturalem; quia in lege Evangelica attritio iuxta Sacramento æquivalere contritioni, & reddit hominem de attrito contritum.

DISPUTATIO VIII

De Præcepto Confessionis.

Ad quest. 6. supplementi.

DE præcepto contritionis egimus diffinitione præcedenti, in hac diffinitione breviter de præcepto tam divino quam Ecclesiastico confessionis, quæ est secunda pars sacramentalis Sacramenti penitentis, de qua S. Thomas disputat quest. 6. supplementi, & quinquæ sequentibus.

ARTICULUS I.

An confessio sacramentalis sit iure divino positivum præceptum, & quas personas, quæve tempore obliget tale præceptum?

CErrum est confessionem sacramentalem non esse de jure naturalis, ut docet D. Thomas hic art. 2. Tum quia sacramenta (inquit) non sunt de iure nature, sed de iure fidei, quod est supernaturalis. Tum etiam quia natura non inclinat ad confessionem peccatorum, prædictum occultorum. Tum denique, quia quod est de jure naturali, est commune apud omnes gentes, non sit in omnibus illis eadem natura rationalis, & idem rationis dictamen. Unde Iulius lib. 2. de invent. Im naturale est (inquit) quod non minus genuit, sed innata quadam vi inferunt. Solum ergo difficultas est, an confessio sacramentalis sit de jure divino positivo, & an fideles habeant præceptum à Christo peccata sua ad sacerdotes confiterendi? Pro resolutione.

Dico primò, confessionem sacramentalem esse de jure divino præceptam. Conclusio est certa de fide, ac definita in Tridentino sess. 14. cap. 1. can. 6 & 7. contra hæreticos nostri temporis. Probatur primò: Christus Joan. 20. dedit apostolis, eorumque in sacerdotio successoribus, potestatem absolvendi fideles à peccatis, eaque juxta ipsorum arbitrium retinendi: At Sacerdotes non possunt habere potestatem peccata fidelium retinendi, si ipsi fideles præceptum à Christo non habeant sua peccata ad Sacerdotes confiterendi. Ergo confessionis sacramentalis usus ab ipso Christo præceptus & institutus est.

Probatur secundo: Christus Sacramentum penitentis quoad omnes suas partes instituit, ut disp. 1. ostensum est: Ergo usum ejus, sibi indeque sacramentalem confessionem, præcepit. Probatur Consequentia, tum exemplo Baptismi, quod quia institutum est à Christo, voluit Christus ad illud servandum peculiari præcepto omnes obligare. Tum etiam ratione, nam legem ac providi legislatoris munus est, non modo sanctissimis legibus cives instruere, sed etiam etiam servandas, quantum fieri potest, eos obligare.

Probatur tertio: Præceptum confessionis in lege Evangelica successit præcepto contritionis, alioquin Christus per præceptum confessionis non alleviasset, sed aggravasset onus, nam præ-